

Vyhlásenie pedagógov a výskumných pracovníkov Fakulty ekológie a environmentalistiky, Technickej Univerzity vo Zvolene k snahe Štátnych Lesov TANAPu o vykonávanie ochranných a obranných ťažobných činností v NPR Tichá dolina a NPR Kôprová dolina

Ako zamestnanci Fakulty ekológie a environmentalistiky podieľajúci sa na pedagogických a výskumných aktivitách v oblasti ekológie a životného prostredia so znepokojením pozorujeme snahu Štátnych lesov TANAPu (ŠL TANAP) o obnovenie ťažobných aktivít v Tichej a Kôprovej doline. Zastávame názor, že problematika manažmentu premnoženia podkôrneho hmyzu v priestore najprísnejšie chránených území je extrémne zložitá a pristupovanie k jej riešeniu cez prizmu jedného zákonného ustanovenia (zákon o lesoch č. 326/2005 Z. z.) je nedôsledné a škodlivé.

Voči snahe o promptné obnovenie lesohospodárskych aktivít ako aj principiálnemu postoju ŠL TANAPu k premnoženiam podkôrneho hmyzu v osobitne chránených územiach máme nasledovné výhrady:

1. Lesy v TANAPe, tým viac lesy v NPR (v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z.), nie sú lesmi hospodárskymi a preto v nich nemožno uplatňovať manažment koncipovaný pre lesné ekosystémy primárne určené na produkciu drevnej suroviny. V piatom stupni ochrany, do ktorého sú dotknuté lesné ekosystémy zaradené, je implikovaný režim bezzásahovosti. Tento musí byť dôsledne dodržaný aj v prípade, že dôjde k ovplyvneniu lesných ekosystémov prostredníctvom prirodzených disturbancií, v opačnom prípade tento stupeň ochrany prírody a krajiny stráca opodstatnenie. Lesné porasty v piatom stupni ochrany nie sú určené na hospodársku činnosť, v ich prípade neexistujú objektívne dôvody pre uplatňovanie škody na produkcii a tým pádom ani pre zasahovanie proti škodám tohto charakteru!
2. Základným nástrojom ochrany prírodných procesov a na nich viazanej biodiverzity (bezstavovce, huby) je ponechanie lesov na samovývoj. Zvlášť vhodný je tento spôsob v horských oblastiach, ktorých druhová rôznorodosť sa utvárala v podmienkach všeobecne menej ovplyvnených ľudskou činnosťou.
3. Aktívne spracovanie lesnej kalamity spojené s ťažbou dreva predstavuje umelý zásah, na ktorý nie je lesný ekosystém evolučne adaptovaný. Relevantné vedecké štúdie zaoberajúce sa ekológiou lesa dokazujú, že opatrenia spojené s asanáciou kalamít majú negatívny vplyv na biodiverzitu, fungovanie, schopnosť a mieru prirodzenej regenerácie lesných ekosystémov. Dôsledkom takýchto opatrení dochádza k zjednodušovaniu funkčnej štruktúry lesných geobiocenóz, ktoré následne vykazujú znaky ekologickej degradácie a poklesu stability.
4. Relevantné vedecké štúdie zaoberajúce sa dynamikou a ekológiou lesných disturbancií poukazujú na význam rozsiahlych narušení stromovej vrstvy prostredníctvom vetra a podkôrneho hmyzu pre ochranu prírody. Okrem bežných druhov, ktoré sú schopné prežiť aj v nenarušenom lese s nízkou koncentráciou mŕtvej drevnej hmoty, vysoká koncentrácia mŕtveho dreva na polome podporuje vzácne druhy s náročnými požiadavkami na biotop, ktoré by z dlhodobého hľadiska z nenarušeného lesa vymizli. Veterné polomy sú pre takéto druhy vysoko atraktívne, umožňujú posilnenie a rozmnoženie saproxylických druhov, predstavujú tak regionálne ohniská biodiverzity. Veľkoplošné rozpady lesných porastov spôsobené vetrom, ohňom alebo premnožením podkôrneho hmyzu sú prirodzenou súčasťou lesných ekosystémov. Po takýchto narušeníach na osobitne chránených územiach by nemala byť odstraňovaná drewná hmota a neprípustné je aj umelé zalesňovanie. Obzvlášť sa to týka horských smrečín, ktorých dynamika je z časti určovaná veľkoplošnými disturbanciami.

5. Väčšina kalamitných plôch vzniknutých na území NP a rezervácií po roku 2004 bola spracovaná spôsobom neodlíšiteľným od postupov uplatňovaných v hospodárskych lesoch. Tichá a Kôprová dolina sú jediným komplexným dolinovým systémom v ktorom bol v rámci Slovenska zachovaný režim bezzásahovosti. Aktívnym spracovaním tohto územia bude narušená komplexná referencia pre sledovanie prirodzenej regenerácie lesa v priestore vysokých pohorí Slovenska.
6. Na území Tichej a Kôprovej doliny postihnutom kalamitou sa nachádza viacero významných biotopov: Ls9.1 Smrekové lesy čučoriedkové, Ls9.2 Smrekové lesy vysokobylinné; Ls9.3 Podmáčané smrekové lesy, Ls8 Jedľové a jedľovosmrekové lesy, Ls1.4 Horské jelšové lužné lesy, Pr1 Prameniská horského stupňa na nevápencových horninách (biotop národného významu), Br1 Štrkové lavice bez vegetácie a Br2 Horské vodné toky s ich lemovými bylinovými porastmi (biotop európskeho významu), ktoré sa v súčasnosti vyskytujú v stave priaznivom pre ich zachovanie a plnenie funkcií. Vyjadrujeme odôvodnenú obavu, že asanáciou kalamity dôjde k vážnemu poškodeniu týchto biotopov.
7. Režim bezzásahovosti v prírodných rezerváciách charakteru horských lesov je dôsledne dodržiavaný vo väčšine krajín Európskej únie vrátane Českej republiky, Nemecka, Rakúska a Poľska. Nevieme o vedecky podložených dôvodoch, ktoré by vysvetľovali, prečo by sa tento režim nemal dôsledne uplatňovať aj v prípade striktno chránených území Slovenska a konkrétne na území NPR Tichá dolina a NPR Kôprová dolina.

Pri tejto argumentácii sa opierame o vedecké štúdie pracovníkov FEE, slovenských a zahraničných vedeckých inštitúcií a vedeckých autorít. Vyjadrujeme nesúhlas so snahou ŠL TANAP o aktívne spracovanie kalamitných a post-kalamitných biotopov v Tichej a Kôprovej doline, nakoľko sme presvedčení, že táto činnosť nie je zlučiteľná s koncepciou, efektívnou a trvalo udržateľnou ochranou oboch rezervácií.

Zároveň považujeme za dôležité prezentovať naše argumenty priamo v dotknutých lokalitách. Navrhujeme preto príslušným úradom zorganizovanie terénneho exkurzu do dotknutých lokalít, na ktorý budú prizvaní odborníci z radov FEE zaoberajúci sa ekológiou lesa, schopní vecne odôvodniť naše stanoviská. Veríme, že priama konfrontácia našich postojov s realitou, ako aj argumentmi zástancov ťažby pomôže príslušným úradom zodpovedne a korektne rozhodnúť v tejto zložitej, no dôsledný prístup vyžadujúcej situácii.

Zamestnanci Fakulty ekológie a environmentalistiky, TU vo Zvolene

Mgr. Zlata Androvičová, CSc.
Ing. Zuzana Gallayová, PhD.
Mgr. Bruno Jakubec
doc. PhDr. Peter Krchnák, CSc.
Ing. Vladimír Kubovčík, PhD.
doc. Ing. Vladimír Kunca, PhD.
Ing. Tomáš Lepeška, PhD.
doc. Ing. Eva Michalková, CSc.

Ing. Milan Novikmec, PhD.
Mgr. Attila Rác
Ing. Marek Svitok
Ing. Jana Škvareninová, PhD.
prof. RNDr. Jozef Šteffek, CSc.
Ing. Vladimír Vician, PhD.
Ing. Adela Wieziková

Vo Zvolene, dňa 17.6.2009

Ing. Michal Wiezik, PhD.
Prodekan pre vedu a výskum